

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ UZUN TEZİ

“EN ALTTAKİLER”

Danışman Öğretmen: Şule KAYNAR

Öğrencinin Adı: Berke

Öğrencinin Soyadı: BİLGİN

Diploma Numarası: 1129-003

Sözcük Sayısı: 3695

Araştırma Sorusu: Sabahattin Ali'nin öykülerinde toplumsal sorunlar hangi yönleriyle ele alınmıştır ?

ÖZ(ABSTRACT)

Türkiye edebiyatı tarihi içerisinde önemli bir yeri olan, geleneksel öykücülüğün en önemli yazarlarından Sabahattin Ali, toplumsal sorunları öyküleri içerisinde işlemeyi esas edinmiş yazarlarımız arasından acı bir gerçeklik gösterimi ve naif bir hiciv dili ile sıyrılmayı başarmıştır. Sabahattin Ali, toplumsal problemleri, özellikle yoksul halkın yaşadıkları üzerinden gözler önüne serer. İnsanların yaşadıkları yoksulluklar, yokluklar onun bu sorunlara çare aramayı hikayeleri üzerinden ilke edinmiş olduğunu bize göstermektedir. Okuyucuya, yoksullukla ilgili nedenlere, yaşanana süreçlere ve sonuçlarına bizzat olayı yaşayan kişi üzerinden göndermeler yaparak durumu ortaya koyar. Empati kurmamızı sağlar. Yazıtları daha çok yoksul köylülerimizin sürekli yaşadıklarının sanki bir fotoğrafıdır; yani birebir aynısıdır, hiç bir mübala yoktur. Öykülerini daha çok yoksul halkın sürekli ezilmişliğine vurgu yaparak yazma yolunu tercih etmiştir. Her bir hikayesinde de zengin halkı sanki bu durumların tek sorumlusu ilan etmiştir. Yoksul halkın problemlerine gösterdiği detaycı yaklaşımı, zengin halkın yaşadıklarını betimlerken dış görünüş kaynaklı durum ve davranışlarına takılmıştır. Bu tek yanlı durum değerlendirmesini de aynı kalıp zengin davranışları üzerinden, tüm hikayelerine taşımıştır. Yani yoksul halk davranışlarındaki detaycılığını zengin halk davranışlarına taşıyamamıştır. Görünen o ki tek tarafın bakış açısını benimsemiştir. Zengin insanları kendi adalet çerçevesi içerisinde sanki yargısız infaz yapmıştır. Onun hikelerinde esas olan yoksul halktır. Onun yaşadıklarıdır. Bu yaşam tarzına mahkum olması ise Sabahattin Ali'ye göre, sadece ve sadece devletin üzerine düşenleri yapmaması, fakiri daha fakir, zengini ise daha zengin yapmasındandır. Hikayeleri üzerinden kendi bilgilendirme görevini yerine getirirken kısa süreli değil gerçek, kalıcı toplumsal problemleri yakalamayı başarmış olması ince bir zekaya sahip olduğunu bize göstermektedir. Sabahattin Ali, fakir halkın problemlerini sergilemiş, onların hissettiklerine tercuman olmuş doğal olarak da konular hakkındaki kendi görüşlerini de aksettirmekten çekinmemiştir.

Uluslararası Bakolorya Programı A1 Dersi kapsamında hazırlanan tez kapsamında: Sabahattin Ali'nin Apartman, Cankurtaran, Bahtiyar Köpek, Arabalar Beş Kuruşa, Ayran öyküleri toplumsal sorunlar kapsamında incelenmiştir.

Sabahattin Ali öykülerindeki olaylar, insan ilişkilerin ve bunların çevre ve sosyal sınıf etkileri toplumsal sorunlar çerçevesinde araştırılıp sonucu değerlendirilecektir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen hikayelerdeki olaylar ve olaylarda belirtilen toplumsal sorunlar tesbit edilmiştir.

Yazarın insanın toplumdan ayrı düşünülmesine izin vermez. Toplumun problemlerinin merkezinde görür. O, toplumsal sorunları yaşamın merkezinde görür ve onların çözümünün bir kelebek etkisi ile diğer sorunları da çözüme rol alacağına inanır.

Sebahattin Ali'nin sanat anlayışı toplumsaldır. Toplumsal sorunları işleyiş tarzı sürekli zenginleri eleştirmektir, tüm suçları onalara yüklemektir, yoksul köylüler ise onun için daima saftır, dürüştür ve ne yazıkki her zaman cahildir. Fakir ve varlıklı insanlar arasında eşitsizlik sebebi ile Sebahattin Ali, fakir çocukların gelişimin esas unsuru olan eğitim fırsatlarından varlıklı çocuklar gibi yararlanamadıklarını öne sürer. Öykülerinde varlıklı aileler fakirleri hor görür, onlar refah içinde yaşarken, diğer yanda o gün yiyeceği ekmeği nasıl bulacağını düşünen fakir insanlar vardır. Fakirler daima ezilmiştir, mutsuzdurlar, eğitim alamazlar, hor görülürler. Onun hikayelerinde, her kötü olayda esas sorumlu zengin insanlardır.

SÖZCÜK SAYISI:499

İÇİNDEKİLER

ÖZ(ABSTRACT)	1
1. GİRİŞ.....	4
2. KADIN SORUNU	
2.1 On Sekiz Yaşından Küçüklerin Evlenmesi ve Sonuçta Küçük Yaşta Hamilelikler Ve Ölü Doğumlar	6
2.2 Kadın iş bulma zorlukları ve yol açtığı problemler	6
3.EĞİTİM SORUNU	
3.1Eğitimde fırsat eşitsizliği	7
4.EŞİTSİZLİK	
4.1 Zenginlerin Müsrifliği - Köylünün Yoksulluğu	7
4.2 Zenginlerin Acımasızlığı ve Kul Hakkı Arayışları	8
4.3 Fakir Akrabaya Destek Olmama	9
4.4 Fakir Komşuya Destek Olmama	9
4.5 Sosyal Tabakalaşma	9
4.6 Zengin İnsanların Düşünmek, Yararlı Şeyler Yapmak Yerine Boş İşleri, Tembelliği Tercih Etmeleri	10
5. SOSYAL DÜZEN SORUNU	
5.1 İşçi Sağlığı ve Güvenliğine Önem Verilmemesi	11
5.2 İşverenlerin İşçi haklarına önem vermemeleri	11
5.3İşsizlik ve İşsiz Kalma Korkusu	12
5.4 Çalışan Çocuklar	12
5.5 Köy Kasaba Yanlış Politikalarının Getirdiği Problemler	13
5.6 Sağlık Hizmetlerindeki Eksiklikler	13
5.7 Altyapı Hizmetlerindeki Eksiklikler	14
5.8 Taşradaki Memurların Cebini Doldurmaktan Başka Birşey Düşünmemeleri	14
SONUÇ.....	15
KAYNAKÇA.....	16

GİRİŞ

Sabahattin Ali Gümölcine'de, 25 Şubat 1907 de doğmuştur. Babası askerdir ve emekli olunca Edremit'e yerleşmişlerdir. Çocukluğu savaş yıllarına denk gelmiştir. Bu süreç içerisinde oldukça fakirlik görmüşlerdir. Belki de hikayelerindeki tek yanlı bakış açısında bu yıllarda çekmiş olduklarının etkisi de vardır.

Balıkesir Öğretmen okuluna okumuştur. O süreçte, derslerinin yanında kitap okuma sevgisi onun tutkusu olmuştur. Birinci öyküsü bu okul yıllarının ilk dönemlerine denk gelmektedir. Daha sonra İstanbul Öğretmen Okuluna geçmiştir ve buradan mezun olmuştur. Yozgat Cumhuriyet İlkokulunda öğretmen olarak atanıp göreve başladıktan kısa bir süre sonra yurt dışına burslu olarak gidebilmek üzere sınavlar girmiştir. Sınavları kazanmış ve iki yıl Almanya'da eğitim almıştır. Almanca öğretmeni ünvanını almış, ilk olarak da Aydın'a görevlendirilmiştir. Aydın'daki bir toplantıda yaptığı konuşma nedeni ile şikayet edilmiş ve üç ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Süreç sonunda suçsuz olduğu anlaşılır.

Atmasının yapıldığı Konya ilinde bir gazetede yazı yazmaya başlar. Gazete yöneticileri ile fikir çatışmasına düşer. Yöneticiler Atatürk ile ilgili eleştirileri sebebi ile şikayette bulunurlar ve yine tutuklanır. Cezaevi günlerini geçirdikten sonra işsiz kalır. Bir dergide Atatürk'e olan saygısını anlatan bir şiiri yayınlanır. Bu tavrı MEB tarafından pişmanlık olarak algılanır. Görevine yeniden atanır.

Sabahattin Ali, ne yazık ki bu fırsatı da iyi değerlendiremez. Çünkü kişiliğinde aslen dünya görüşünü ve düşüncelerini bütün çıplaklığı ile yazma isteği ile dolu bir ruh vardır. Bunuda önleyememiştir. Tekrar yazdığı yazılar sebebi ile işini kaybeder. Yapacak başka çaresi kalmayınca İstanbul'da iş arar. Arkadaşları aracılığı ile bulunduğu işlerde makale ve öykülerini yayınlama fırsatı bulur. Marko Paşa, Malum Paşa ve Merhum Paşa dergileri onun yazıları yüzünden kapatılır. Davalar, polis takiplerinden yılgınlık gelir. Baskılardan kurtulmak için yabancı bir ülkeye gitmek ister. Ancak pasaport alamaz. Çünkü gizli yasaklı olmuştur. Gizlice Bulgaristan'a ulaşmaya çalışır. Ona bu fikri veren kişinin suikasti ile öldürülür (2 Nisan 1948).

Sebahattin Ali'nin öyküleri Cumhuriyetin ilk yıllarının ürünleridir. Bu dönemdeki köye ve köylüye verilen önem sebebi ile bir çok aynı dönem yazarı eserlerinde bu konu ve etrafındaki olaylar zincirinden esinlenen eserler vermişlerdir. Ama bu yazarların çoğunun eserlerinin yüzeysel kalmasının nedeni gerçekten köylüyü

tanyamamış olmalarıdır. Sebahattin Ali'nin eserleri ise içeriden gözlemlenmiştir. Gerçektir. Sabahattin Ali ise Değirmen adlı eserinde daha romantik bir yazım tercih etmiştir. Yazar daha sonraki eserlerinde ise ayağı daha yere basan toplumsal olgusunun ön planda olduğu eserler, öyküler yazan Sebahattin Ali'nin sanat ile ilgili düşünceleri toplumsaldır. Sanat icra ettiğini iddia eden insanların hedeflerinin sadece insanların yücelmeleri olması gerektiğini düşünür. Ortama, hayata dönük yazıların yazılmasının önemsenmesi gerektiğini düşünür. Ortamla insanın birbirini besleyen unsurlar olduğunu ancak daha fazla yazarın vermekle sorumlu olduğunu düşünür. Onun eserlerindeki ortamı ise en küçük yaşam birimlerinden biri olan köy ortamıdır.

Yukarıdaki görüşleri doğrultusunda, eserlerinde yapmış olduğu tespitlerin ne kadar yerinde olduğu, günümüzde de hala benzer sorunların yaşanmaya devam etmesinden kendini göstermektedir. Ancak Sebahattin Ali'nin bu durumları, saplantı haline getirdiğini söyleyenlerde bulunmaktadır.

Günümüzde, Sebahattin Ali'nin yaşadığı dönemlere göre bir çok konuda ilerlemeler olduğu söylenmektedir. Ancak hala mesleğini suistimal eden kişiler, burnundan kıl aldırılmayıp, diğerlerine at gözlüğü ile bakan aydınlar, ülkemizin alt yapı, demiryolu, yol, su, elektrik, sağlık ve hizmetleri ile ilgili problemleri devam etmektedir. Bu durumların devamlılığında bize Sabahattin Ali'nin haklılığını savunur tarzdadır.

Sabahattin Ali'nin Apartman, Cankurtaran, Bahtiyar Köpek, Arabalar Beş Kuruşa, Ayran öyküleri incelendiğinde bir çok önemli toplumsal soruna vurgu yaptığı görülmüştür. Sabahattin Ali, öykülerinde bize anlattığı olaylar ile özellikle köylerde, yaşanan yoksulluğu, çaresizliği, imkansızlıkların bize bir fotoğrafını çekerek onların hissettiklerini hissetmemizi böylelikle benzer durumda olan insanlarla karşılaştığımız zaman daha çok çözüm üretmeye istek duymamızı sağlamak istemiştir. Bizler dışında, devlet kademelerindeki yetkililerinde hizmet sağlama anlamında kendisinin gösterdiği toplumsal sorunlar ile ilgili daha faaliyetlerde bulunmak istemelerini düşündürmek amacındadır. Yazarımızın yazmasının esas amacı toplum sorunlarını gözler önüne serebilmektir. Bunu yaparkende en çok ezilmiş olduğunu düşündüğü halk gurubu olan yoksulları, ezilmişleri, çaresizleri ve onların ortamlarını esas alır. Öykülerinde bu durumları okadar etkileyici yöntemlerle anlatmaktadır ki sanki bizi hikayenin içine almaktadır. Tespit ettiği toplumsal sorunları da şu şekilde sınıflamak mümkündür :

2. KADIN SORUNU

2.1 On Sekiz Yaşından Küçüklerin Evlenmesi ve Sonuçta Küçük Yaşta Hamilelikler Ve Ölü Doğumlar

Sabahattin Ali Cankurtaran adlı öyküsünde ondört yaşındaki Asiye ile on yedi yaşındaki, kendisinin de anasız babasız kalması sebebi ile evlenmeyi çıkar yol olarak gören İbrahim'in düştükleri zor durum, sonuçta da küçük yaşta hamile kalan Asiye'nin doğuramamasının, hikayedeki ebenin doğum yapan küçük kızın doğuracak kadın fiziğine gelememesi olmasından dolayı olduğunu yaptığı hayıflanmalardan çıkarıyoruz. Sonuçta da bebek kaybediliyor.

2.2 Kadın iş bulma zorlukları ve yol açtığı problemler

Ayran adlı hikayede Hasan adlı çocuğun annesinin köye yakın iş bulamaması sebebi ile üç çocuğunu yalnız bırakarak evinden uzak bir yerde yatılı hizmetçi kalması ve çocuklarını haftada bir gün birgün ancak bir kaç saat görebilmesi buna rağmen çocuklarının karınlarını doyuracak gelir kazanamaması çok önemli bir toplumsal sorundur. Annelerinin yokluğunda iki, beş ve biraz daha büyük üç çocuğun ne yapacağı ayrı bir sorun olarak da göze çarpmaktadır.

Hikaye de ayrıca gizli anlam halinde kocasız olan kadının cinsel tacize uğradığı da ima edilmektedir. Hikayede bu durum küçük Hasan'ın annesinin eve doğum yapmak üzere çıkagelip, doğum yaptıktan çok kısa bir süre sonunda çocuğu kendisine bırakarak tekrar gitmesi korkusu ile su yüzüne çıkmaktadır. İşsiz kkalma korkusu o kadar yüksek boyutlardadır ki bir anneyi böyle bir çaresizce davranma durumuna düşürdüğü görülmektedir.

3.EĞİTİM SORUNU

3.1Eğitimde fırsat eşitsizliği

Yoksul insanların, diğer sosyal problemlerinden biri eğitimle ilgilidir. Yazar Apartman adlı öyküde varlıklı insanların fakir insanları hor gördükleri, küçümsedikleri çıkarılmaktadır. Sebebi ise fakir halkın zengin olanlara göre eğitim fırsatlarından ya çok az yada hiç faydalanamamalarıdır. Hikayede inşaat işçisi tarafından eğitimin öneminin anlaşılamsı sebebi ile öylesine okula gönderdiği çocuğunu okuldan almayı kendisinde hak görmesi bize bu durumu net olarak göstermektedir.

Bahtiyar kopek adlı hikayede Sabahattin Ali tarafından oturduğu semte yapılan israfa kaçan yatırımlar ile birçok fakir çocuğun yetiştirileceğine dair eleştirilerini belirtmektedir . Bunun sebebinin o günkü genel devlet yönetiminde sosyal refahı ortam, dış görünüşün düzeltilmesi ile olacağına olan inançtan kaynaklandığı bizce de görülmektedir.

Arabalar beş kuruşa hikayesinde ise eğitimde fırsat eşitsizliğini sekiz yaşındaki fıkara çocuğun ağzından çok güzel bir anlatımı ile vurgulanmaktadır.Çocuğun zorlu koşulları sebebi ile okuldan gelir gelmez dinlenmeden dersini yapma ve sonrası çalışma zorunluluğu, gece ise gaz ısrافی olması sebebi ile hiç çalışamamacı bu eşitsizliği bize derinden hissettiren bir olgu olarak öne çıkmaktadır.

4.EŞİTSİZLİK

4.1 Zenginlerin Müsrifliği - Köylünün Yoksulluğu

Yazar, hikayelerinde zenginleri yeme içme, giyinme ve diğer harcamalarında

müsriflike suçlamakta böyle davranmak yerine gelirlerinin bir kısmını fakirlerle paylaşmalarını eleştirmektedir. “Apartman sahibinin uşağı idi. Herhalde bu akşam karşıda ziyafet olacaktı. Bu içkiler, bu çeşit çeşit balık ve konserve kutuları bunu gösteriyordu(Apartman)”, “şık giyinmiş genç anneler, renk renk çocuk arabalarında al yanaklı, gürbüz, iyi beslenmekten yüzlerine bön bir rahatlık ifadesi gelmiş çocukları gezdirirler. Çeşitli oyuncaklarını ipekli örtülerinin üstüne seren”(Bahtiyar Köpek). Sebahattin Ali, “ayran, cankurtaran, apartman” öykülerinde ise köylünün yoksulluğunu ve bu durumun ortaya çıkardığı acı sonuçları dile getirir. Yazar öykülerinde halkın bir kesiminin özellikle köylülerin bir lokma ekmeğe muhtaç olduklarını ve yoksulluk nedeniyle çeşitli acı olaylarla karşılaştıklarını vurgulamaktadır. Köylülerin yoksulluğu ve açlığı Ayran adlı öyküde şöyle anlatılmaktadır: “Kocaman ve altı çivili kunduralarını çıplak ayaklarına geçirmiş olan küçük Hasan”, “ Çok akşamlar, koltuğunun altında getirdiği ekmeği ortaya koyarak ayran boşaltmak için bir toprak çanak getirmek üzere ocağın yanındaki köşeye gider, sofraya başına döndüğü zaman o balçık gibi ekmekten ortada bir şey kalmadığını dehşetle görürdü. O zaman kendisi bir çanak ayran içer, açlığa alışmış olan midesinin hafif ezilmelerine kulak asmadan”.

4.2 Zenginlerin Acımasızlığı ve Kul Hakkı Arayışları

Sabahattin Ali'nin zenginlerin acımasızlığına olan kininin birkez daha vurgulandığı ayran hikayesinde kardeşlerinin karınlarını doyurmak için küçük yaşına rağmen ayran satarak geçimini sağlayan çocuğun sattığı ayranlardan içtikten sonra çocuğun parası çıkmadığı için parasını ödememesi, yani çocuğun hakkını yemesi, üstüne üstük de çocuktan helallik istemesi acı bir hiciv ile anlatılmaktadır.

4.3 Fakir Akrabaya Destek Olmama

Sabahattin Ali, varlıklı olanların yoksul olan akrabalarına yardım elini uzatmamalarını, destek olmamalarını çok büyük bir toplumsal sorun olarak görmekte burada çok güzel bir şekilde ayran adlı öyküsünde anlatmaktadır. Yoksul akrabalara yardımcı olmanın neden gerekli olduğunu ayran adlı hikayesinde bize çok iyi bir şekilde empati yaptırarak anlatmaktadır. ‘‘Küçük Hasan onun ağzından babasına veya herhangi bir akrabaya dair bir kelime bile duymamıştı. Zaten kendini bildiğinden beri bir an bile bunları merak etmiş değildi’’(Ayran).

4.4 Fakir Komşuya Destek Olmama

İnsanların belirli ön yargılar sebebi ile komşularına yardımcı olmamaları, Sabahattin Ali'nin bize öykülerinde işaret ettiği diğer bir toplumsal sorundur. Ayran adlı öyküde köylülerin belki de anneleri ile ilgili olan ön yargıları sebebi ile küçük çocuklara yardımcı olmamaları yazar tarafından şöyle eleştirilmektedir ‘‘ Köylü de onların evinden nedense uzak kalmayı tercih ediyordu. Kapılarını bir gün bir insanın bile açtığı görülmemişti’’(Ayran).

4.5 Sosyal Tabakalaşma

Sabahattin Ali, yoksulla zengin arasındaki farkı anlatırken sürekli ezilen tarafı tutar. Ona göre zenginler, köylüye, fakir halka hep üstten bakmakta onları küçümsemektedirler. ‘‘Çocuğu kaldırmaya uğraşan uşak onu bırakarak beri tarafa koştu ve penceredeki adam bir şeyden tiksiniyormuş gibi yüzünü buruşturduktan sonra, kanatları hızla vurarak içeri çekildi’’(Apartman).

Sebahattin Ali, her hikayesinde acı şeyler yazmasının yufka yürekli dostları tarafından

hoşlanılmadığını, hep kötü, sakat şeyleri mi görmesi, hep açlardan, çıplaklardan, dertlilerden bahsetmesinin eleştirildiğini, geceleri gazete satıp izmarit toplayan serseri çocuklardan; bir karış toprak, bir bakraç su için birbirlerini öldürenlerden; cezaevlerinde ruhları kemirile kemirile eriyip gidenlerden; doktor bulamayanlardan; hakkını alamayanlardan başka yazacak şeyleri yazmadığından bahsederek aslından bir çok toplumsal eşitsizliği bizlere anlatmaktadır.

4.6 Zengin İnsanların Düşünmek, Yararlı Şeyler Yapmak Yerine Boş İşleri, Tembelliği Tercih Etmeleri

Sebahattin Ali'nin insanlardaki boşa zaman harcama, verimli işler yapmak yerine boş boş oturarak saçma sapan şeyleri düşünerek zaman harcamalarını, insanların düşünmekten kaçınmaların çok büyük bir toplumsal sorun olarak görmekte ve hikayelerinde bu sorunu acı bir şekilde hicv ederek anlatmaktadır. Yalnız hepsinin yüzünde garip bir can sıkıntısı ifadesi vardır. İnsanların boş boş oturmaları, boş şeylere gülmeleri ve ne yazık ki bu durumdan şikayetçi olmamaları yazarımız tarafından üzüntü ile karşılanmaktadır. Zengin insanların bu durumu o kadar ileriye götürdükleri bahtiyar kopek hikayesinde zengin evin sahiplerinin köpeklerinin gıdası ile ilgili özel zevklerini yerine getirmelerini, özel kıyafetler diktirerek onları gezmeye çıkarmalarının, çok az bir rahatsızlığında bile tedaviye özel şöforlü araba ile götürülmesini, cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi için özellikle zengin ev sahibinin diğer bir evin ev sahibi ile görüşerek böyle bir konu için emek harcamasının, zenginlerin gerçek değerlerden bu kadar uzaklaşmasının çok büyük bir toplumsal sorun olduğunu bize hatırlatmaktadır.

Yazar Apartman adlı öyküde üst tabakanın alt tabakayı küçümsemesini, yoksul insanların varlıklı kesime göre imkanlardan daha az yararlandıklarını ileri sürmektedir “At şu piçi şuradan be”. Yine Arabalar Beş Kuruşa adlı öyküsünde zengin insanların

fakir insanları küçük görmesi ve bunu yansıtmalarının çok acı bir örneğini görmekteyiz “Kadın yaklaşınca, hala şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı: -Bu ne hal? diye bağırdı. -Kimlerle konuşuyorsun? ve öteki elindeki şemsiyeyi, elini hala unutarak arkadaşının avucunda bırakan küçük satıcının omuzuna vurdu. Sonra haykırdı: -Pis, baksana, senin konuşabileceğin insan mı bu?”

5. SOSYAL DÜZEN SORUNU

5.1 İşçi Sağlığı ve Güvenliğine Önem Verilmemesi

Apartman adlı hikayede işsizlik problemi şu sözcüklerle vurgulanmaktadır “Bir gün iş bulup on gün bulamadığı sıralarda”.

Ayrıca hikayemizde, işçilerin ağır iş olarak kabul edilen inşaat işlerinde, sağlıklı beslenme şartlarının yerine getirilmediği şu cümleden çıkarılmaktadır “Öğleyin şöyle on dakika dinlenip biraz ekmekle yarım karpuz yemiş, hemen işe başlamıştı.”

Yine aynı hikayede “Böyle yüksekte (apartman beş katlı idi) ve yarı yatmış, yarı ayakta durarak yaş tahtalara abanmak ve mütemadiyen başının üst tarafında keser sallamak insana sersemlik, hatta baş dönmesine benzer bir şey” cümlesinden inşaat işinde azami derecede önemli olan güvenlik kemerinin takılmadığı anlaşılmaktadır. Güvenlik önlemleri alınmamasının bir sebebi olarak insanların hayatını kaybettiği hikayenin sonunda görülmektedir.

5.2 İşverenlerin İşçi haklarına önem vermemeleri

Yazar, Apartman adlı öyküsünde işçi ve işveren ilişkilerine değinir. Temelde işçi ve işveren ilişkilerine değinen bu öyküde kırsal kesimden gelmiş bilinçsiz işçiler patron tahakkümü altında ezildiği şöyle görülür “Bir mal sahibi karşı apartmanda oturuyordu (orası da kendi malı idi). Onun için burada bağırarak değil, hızlı bile konuşamıyorlardı. Orasını iyi kapat!- yahut: -Lakırdıyı bırakalım!- diye emirler

verdiği için işçilere, o olmadığı zaman da devam eden bir çekingenlik gelmişti. Sessiz sessiz çalışıyorlardı” .

5.3 İşsizlik ve İşsiz Kalma Korkusu

Apartman adlı öyküde işsiz kalma korkusu ile çocuğunun hakkını savunma cesareti olmayan inşaat işçisi babanın acı durumunda bu sorun vurgulanmaktadır “ Babası yukarıdan donmuş gibi bakıyor, bir şey söyleyemiyordu. İşe karışır ve çocuğun kendi oğlu olduğu anlaşılırsa mal sahibinin kendisini kovacağını zannediyordu. Öyle ya, - Çocuğu niçin ağlattınız? Yahut, -Çocuğun parasını verin! Demeye kalksa derhal defedilirdi”. Aynı hikayede hammallık yapan çocuğuna yapılan haksızlıklar karşısında işini kaybetme korkusu ile birşey yapamayan inşaat işçisi babanın çok üzülmesi ve üzüntüsü sebebi ile vücudunun kontrolünü yitirmesine ve hayatını kaybetmesine yol açan acılı süreç ile işsizlik korkusu sorunu bir kez daha anlatılır.

5.4 Çalışan Çocuklar

Ayran isimli hikayesinde Sabahattin Ali, Anadolu’da okula gitmek yerine, ailesinin geçimini yüklenmiş köylü çocuğunun bir kış günü köyünden hayli uzaktaki istasyonda ayran satmaya çalışmasını, uzun yolun, ağır güğümünün çocuk bedenine verdiği acı ve zorlukları ve ekmek parası kazanamadan köye dönerken kurtlar tarafından parçalanmasını anlatır.

Apartman adı hikayesinde de inşaat işçisinin beş nüfus ailesine bakamayarak, geçim zorluğu sebebi ile küçük oğluna küfe alarak ona hammallık yaptırması anlatılır. Sonucunda ise ağır yüke dayanamayan çocuk bedeninin yaralanması anlatılır. Çocuk işçilere işveren tarafından kötü davranılması ve haklarının verilmemesi ayrı bir sosyal sorun olarak göze çarpmaktadır “-Pamuk yükletecek değildik ya!..- dedi.” “-O kadar yerler dolaştırdınız, paramı verin hiç olmazsa!-

diye yalvardı”(Cankurtaran). Arabalar beş Kuruşa hikayesinde ise annesi ile birlikte çalışan çocuğun zorlu geçen hikayesi anlatılır “-Aaa!- dedi, -Sen burada araba mı satıyorsun?-Satıcı başını kaldırıp baktı. Hemen yüzü güldü, o da -Aaa- dedi ve ilave etti: -Annem yalnız gelemiyor, sonra bağırıyor da... Onun için ben de geliyorum!..”

5.5 Köy Kasaba Yanlış Politikalarının Getirdiği Problemler

Sebahattin Ali öykülerinin çoğunda köyün geri kalmasını hükümetlerin olumsuz ve yanlış politikalarına bağlar. Ona göre köye sosyal hizmetler(yol, su, elektrik, okul, sağlık ocağı vs.) gerektiği biçimde ulaşmamıştır. Bu sorunlarda hükümetlerin köye karşı izlediği olumsuz politikaların payı büyüktür.

5.6 Sağlık Hizmetlerindeki Eksiklikler

Anadolu’da yaşanan bir başka problemlerde sağlık hizmetleri ile ilgilidir. Cankurtaran adlı öyküde görüldüğü gibi sağlık hizmetleri taşraya gerektiği biçimde ulaşmamıştır. Bu nedenle köylüler hastalarını muayene ettiremezler ya da kasabaya hastaneye gittiklerinde gittiklerinde hastalarını kayıp ederler. Ayrıca köylüye doktorların davranışları da olumsuzdur.

Köylerde doğumlar sırasında sağlık desteği bulunamaz. Bu nedenle köylü kadınların ebeliklerinde faydalanılır “Köprüköy’ün ebesine de haber saldık”(cankurtaran). Eğer sonuç alınamazsa köylüler, çareyi kasaba hastanelerine gitmekte bulurlar “damdan öküzleri aldı, kağnya koştı; kadınlar Asiye’yi yatağı ile birlikte getirdiler; yerleştirdiler. Yola düzöldüler. Üç saat kadar gittiler”(cankurtaran). Ancak buralarda da fakir köylülere, uzman kadroların yetersizliklerinden dolayı özel sağlık hizmeti veren kurumlar önerilir “-Karımı alır, İstasyon Caddesi’ndeki hususi doğumevine götürürsün! Paran varsa çocuğun doğar, yoksa doğumevinin yanındaki arsaya arabayı çekersin. Karın ya bağıra bağıra orda kendiliğinden doğurur, yahut da köye dönerken

arabada doğurur. Doğuramazsa ölür. Anladın mı?’’(Cankurtaran).

Çaresizlik içerisinde olan köylüler özel sağlık kurumlarına gittiklerinde ödeyemeyecekleri kadar yüksek tedavi ve bakım masrafları ile karşı karşıya gelmeleri Sebahattin Ali'nin eleştirdiği diğer bir büyük sorundur ‘‘Mutena Cankurtaran'ın tok ve tatlı sesi birden sertleşti: Yüz yirmiye getirir, karını alırsın. Para gelmezse çıkarmam, her fazla kaldığı gün için da ayrıca on beş lira alırım (Cankurtaran)’’.

5.7 Altyapı Hizmetlerindeki Eksiklikler

Sabahattin Ali ayrıran adlı öyküsünde köylerdeki yol ve köprü gibi alt yapı eksikliklerini ve yarattığı problemleri iki ayrı yerde tasvirlemiştir. ‘‘Köyden istasyona giden yol, eriyen karlarla diz boyu çamurdu’’, ‘‘Farkına varılmayan dört adım genişliğindeki küçük derenin, yan yana uzatılmış üç kalastan ibaret köprüsü artık çökecek kadar sallanmaya başlamıştı.’’

5.8Taşradaki Memurların Cebini Doldurmaktan Başka Birşey Düşünmemeleri

Sabahattin Ali'nin düşüncelerine göre (öykülerinden çıkarabildiğimiz kadarıyla) aydın; halkın meselelerini çözmek için kafa yoran düşünen bir insandır. Aydının esas vazifesi budur. Fakat Anadolu'daki aydınların midelerini doldurmaktan başka kaygıları yoktur. Onlar halktan kopuklardır. Cankurtaran adlı hikaye de bu durum acı bir şekilde eleştirilmektedir. Para bulamayan çaresiz köylülere çok yüksek bedelli senetler imzalatılması bu problem doğrulayan bir örnektir. Yine aynı hikayede verilen sağlık hizmetinin karşılığının alınamamasından dolayı, saf köylülere hakaret edilmesi ve üzerine de sağlık kurumunun başındaki memur tarafından hastaların tutsak edilmesi, özgürlüklerinin elinden alınması, yazar tarafından bize bir insanlık ayıbını daha göstermektedir.

Memurların ceplerini doldurmaktan başka birşey düşünmemelerini sonucu kendilerinde yoksul köylülere zulüm ederek hizmetlerinin karşılıklarını ödemeye zorlamaları, bu zavallı köylüleri en sevdiklerinden, dünyadaki tek varlıkları olan eşlerinden dahi vazgeçme kararı aldırarak travmatik düşünce buhranına sokmaktadır Hastanede alıkonulan hastaların borçlarını ödemeleri için zorla karın tokluğuna çalıştırılmaları, eşini kaybettiğini düşünerek bulunduğu ortamdan kaçan sağlıksız insanın hayatını kaybetmesi ise daha başka bir insan hakkından mahrumiyet olarak göze çarpmaktadır.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilanını ile sonra edebiyatçıların halkın problemlerine gösterdikleri ilgi ile birçok toplum problemlerini dillendirdikleri görülür. Bu dönem yazarları, daha öncekiler gibi masa başından anlamaya çalışmazlar. Sabahattin Ali ise bu problemlerianlamış ve okura aktarmaya çalışmıştır. Bu sorunlar çoğunlukla köy ve kasabadaki insanların sorunlarıdır. Yazdığı öykülerde kendisinin de yaşadığı, köy ve kasabaları; köy-kent çatışmasını; geri bir ekonomik durumun ve sıkı bir yönetimin ürünü olan zorluklar, yoksulluklar içinde ekmek uğruna, su uğruna, toprak uğruna ölen, öldüren, hapse düşen Anadolu halkını, bütün gerçekliği ile görülür. Sabahattin Ali bu öykülerinde süreli ezilen hor görülen yoksul insanların tarafını tutarken ezenleri eleştirmektedir. Yazar toplumsal konuları işlerken gerçekçidir. Onun öykülerinde güçlü bir gözlem ve eleştiri bir arada görülür. Sabahattin Ali, eleştirilerinde zaman zaman hiciv ve mizaha da başvurmuştur. Öyküleri düşünce ve duygu ile de yüklüdürler.

KAYNAKÇA

Bütün Eserleri - Eleştirel Basım / Sabahattin Ali – Yapı Kredi Yayınları - 2013